

LABANA ORIGINALA ETA BENETAKOA

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

Suitza, 1880ko hamarkada. Armadak erabaki zuen soldaduek sakelako tresna praktiko eta eramangarria izan behar zutela. Tresnak labana izango zuen, eta poto-irekigailu bat ere bai. Gainera Suitzako soldaduek Schmidt-Rubin errifleak erabiltzen zituzten eta horiek muntatzeko bihurkina behar zen. Hala, hiru funtzioko labana tolesgarria egiteko enkargua egin zuen, baina Suitzan horrelakoak ekoizteko enpresarik ez omen zegoenez, labanak Alemanian egiten hasi ziren. *Modell 1890* izena ipini zioten eta 1891ko urrian iritsi ziren 15.000 soldaduren eskuetara.

Karl Elsener (1860-1918) asmatzailerak ekipamendu kirurgikoa ekoizten zuen enpresa bat zeukan garai hartan, eta armadaren tresna atzeritik ekartzea aberriarentzako iraina iruditu zitzaion. Gailua etxean ekoiztea erabaki zuen eta Alemaniatik etorritakoaren antzeko labana asmatu zuen. Armadako hainbat kidek probatu zutenean, erantzuna ez zen txarra izan, baina zenbait kexa ere jaso zituen, produktua hobetzen ahalegindu zen. Malguki sistema berritzailea asmatu zuen, gaur egun oraindik erabiltzen dena eta tresnak labanaren bi aldetan jartzeko aukera ematen duena.

Horri esker, arrakastaren giltza aurkitu zuen: kortxo kentzekoa erantsi zion.

Victorinox labanaren argazkia, "Suitzako armadaren labana originala".
Bestea, Wenger, "Suitzako armadaren benetako labana" da...

Janari potoak irekitzea bezain garrantzitsua zen, nonbait, botilak ireki ahal izatea. Elsenerrek armadaren labana ekoizteko kontratua lortu zuen.

1909an enpresak Victorinox izena hartu zuen. Urte hartan Elsenerren ama hil zen eta haren izena jarri nahi izan zion: Victoria. Izenari "inox" gehitu zion, labana altzairu herdoilgaitzez egina zegoelako.

Konpetentzia izen berria baino lehenago iritsi zitzaion Victorinox. 1893an Paul Boéchat & Cie enpresa –gerora Wenger izango zena– antzeko produktua ekoizten hasi zen. 1908an, fabori-

tismoak saihestu nahian, eta prezioak jaisteko itxaropenez, armadak kontratua bi zatitan banatu zuen eta bakoitzari enkarguen erdiak eman zizkion. Victorinox "Suitzako armadako labana originala" izango zen handik aurrera, eta Wenger, berriz, "Suitzako armadako benetako labana".

2005ean Victorinoxek Wenger erosi zuen, baina bi markak atxikiko zituela iragarri zuen. 2013an, ordea, Wenger labanak ekoizteari utziko ziotela jakinarazi zuen, labana suitzarraren neutraltasun historikoari azkena emanez. ■

Iosif Vissarionovitch-en ezizenak

Iosif Vissarionovitch Djugaixvili (1878-1953) osasun ahulekoa izan zen txikitik, eta "herrena" edo "pikatua" esaten omen zioten. Gaztetan, tsarraren erregimenaren aurka hasi zenean, *Koba* ezizena ipini zioten, bidelapur eta errebolatari georgiar ospetsuaren omenez. Poesian ere saiatu zen Iosif eta horretarako *Soselo* goitizena erabili zuen.

Gero, SESBko agintari gorena izango zen, eta zenbait izengoiti edo titulu xume jarriko zizkion bere buruari: "Nazioen aita", "gizateriaren jenio bikaina", "komunismoaren arkitekto handia" edo "giza zoriontasunaren lorezaina". Baina goitizen guztietan eza-gunena *Stalin* izan zen, hau da, "altzairuz egindakoa". ■